

Lätta konstruktioner

VT2 7,5 hp halvfart

Lars Bark och Janne Carlsson

Planering material/komposit-delen

- Föreläsning 1
  - Introduktion till lätta konstruktioner
- Föreläsning 2
  - Materialval och materialindex, kap 5
  - Vad är kompositer?
  - Från fiber till komposit
- Föreläsning 3
  - Kompositer
  - Val av material och form, kap 9
  - Fallstudier – material och form, kap 10
- Föreläsning 4
  - Design av hybridmaterial, kap 11
  - Fallstudier – hybrider, kap 12
  - Kompositberäkning med SolidWorks

Torsdag 5:e april 13:15 – 16:00

Material/kompositer PPU408

- Eftermiddagens agenda
  - Kompositer
  - Paus
  - Val av material och form, kap 9
  - Paus
  - Fallstudier – material och form, kap 10

Vad är kompositer?

- Ordet komposit kommer från latinets "compositum" som betyder sammansatt
- En definition av komposit
  - En struktur som består av fler än ett material, sammansatta på ett sådant sätt att karakteristiska egenskaper från dess enskilda material ger bidrag till komponenten (Från fiber till komposit).

Kompositmaterial

- I kursen kommer vi att fokusera på materialstrukturer sammansatta av flera olika material där en eller flera förstärkningsfaser förstärker en vekare fas.
- Den vekare fasen kallas matris
  - Matrisens funktion är att hålla samman fibrerna, överföra laster mellan olika fibrer.
  - Matrisen förbättrar även seghet och ofta korrosionsegenskaper
- Vi får en förstärkt komposit
  - t.ex. fiberförstärkt komposit, fiberkomposit

Förstärkningsmaterial

- Partiklar
  - Fler tillgängliga material än för fibrer då det är lätt att tillverka genom t.ex. malning
  - Ger materialet isotropa egenskaper
  - Keramer används ofta, t.ex aluminiumoxid och kiselkarbid
- Korta fibrer
  - Komposit klassas som kortfiberförstärkt då egenskaperna beror på fiberlängden
  - Diameter/längd ungefär 1:50
  - Lätt att sammanfoga med matris materialet
  - Ger materialet isotropa egenskaper

Förstärkningsmaterial

- Kontinuerliga fibrer
  - Kan tillverkas i obegränsad längd genom t.ex. smält- eller trådragning
  - Kompositfibrer har en kärna av wolfram eller kol där en gasblandning kan kondensera
  - Whiskers (morrhår) är enkristaller med extremt hög hållfasthet
  - Ger kompositmaterial med anisotropa egenskaper

Några vanliga fibrer

- Organiska fibrer
  - Polyamidfiber (PA, Nylon)
  - Polyesterfiber (PET, Polyetentereftalat)
  - Polyolefinfiber (PE, Polyeten, PP, polypropen)
  - Aramidfiber (Kevlar)
- Oorganiska fibrer
  - Glasfiber
  - Kolfiber
  - Borfiber
  - Aluminiumoxidfiber
  - Kiselkarbidfiber
  - Wolframfiber

Organiska fibrer: PA, PET, PE och PP

- Kan smältdragas till multifilament vid 200 – 300 °C
- Kan användas upp till cirka 100 °C
- PA, Nylon eller polyamid. PA 6 och PA 6.6 är vanligast
  - PA 6.6 har högre smältpunkt på 250 °C (mot 215 °C)
  - Kemiskt stabil men bryts ned av UV-ljus
- PET, Polyester.
  - Lägre styvhet än PA men hög styrka
  - UV-känslig
- PE, PP
  - Ger fibrer med hög styrka och låg vikt
  - UV-känslig

Organiska fibrer: Aramidfiber, Kevlar

- Kevlar och Twaron är aramidfibrer med hög axiell draghållfasthet
- Gul till färgen
- Anisotrop fiber
- Kan användas utan problem upp till 150 °C
- UV-känslig
- Mycket flexibel, lätt att väva
- Extremt seg

Oorganiska fibrer:

- Glasfiber
  - Amorft (icke-kristallint) och vanligaste fibern.
  - E-fiber och S-fiber är de två vanligaste typerna
  - S-fiber har högre styrka och styvhet men också högre pris
  - Känsliga för hanteringskador
  - Isotrop
  - Beständig mot korrosion
- Kolfiber
  - Framställs genom oxidering och värmebehandling av organiska fibrer
  - Grafitstrukturen ger hög axiell hållfasthet men anisotrop struktur
  - Finns som HM och HS, E-modul 380 GPa eller sträckgräns 4500 MPa
  - Är elektriskt ledande

Oorganiska fibrer:

- Borfiber
  - Attraktiv pga hög styrka och styvhet med låg densitet
  - Beläggs i gasform på wolframfiber eller kolfiber
  - Används inom flygindustri och sportprodukter
- Aluminiumoxidfiber
  - Tål högre temperaturer än glasfiber
  - Används ofta i metallmatriskompositer (MMC)
- Kiselkarbidfiber
  - Attraktivt för aluminium-, titan- och keramiska kompositer
  - Whiskers får hög E-modul, 700 GPa, och hög styrka, 10 GPa
- Wolframfiber
  - Fiber för högtemperaturanvändning i MMC

Polymermatriskompositer, PMC

- Plast är en polymer med tillsatser
  - Ordet plast kommer från grekiska "plasticos" som betyder formbar
  - Fiberförstärkt plast introducerades under andra världskriget
- Polymerer delas upp i:
  - Härdplaster
  - Termoplaster
- Polymermatriskompositer, PMC (polymer matrix composites)
  - Fördelar: viktminskning, korrosionsbeständighet, buller- och vibrationsdämpning, lägre tillverkningskostnader
  - Nackdelar: låg maximal användningstemperatur, känsligt för fukt, UV-ljus och kemikalier

Vanliga härdplaster

- Epoxiplast, EP
  - Goda mekaniska egenskaper
  - Kraftigt allergiframkallande
- Polyester, PE
  - Avger styren och kräver mycket god ventilation
- Tillverkas av formbar ännu ej förnätad polymer, harts (resin)
- Härdningsmedel startar en kemisk reaktion som bildar en nätstruktur som gör plasten styvare och temperaturtåligare

Vanliga termoplaster

- Polyamid, PA Nylon
  - Acetalplast, POM
  - Polyeten, PE
  - Polypropen, PP
  - Polykarbonat, PC
-
- Termoplast som matris har många fördelar: inga giftiga gaser, formsprutning med korta fibrer, hög fiberhalt, kan svetsas, hög slagseghet och lättare att reparera
  - Nackdelar: lägre tryckhållfasthet sämre utmattningsegenskaper och sämre värmetålighet

Paus

- Vi tar en fikarast på cirka 20 minuter

Val av material och form, kapitel 9

Sektionsform - Formfaktor

- Sektionsform är viktigt vid vissa belastningstyper
- När formen är viktigt dyker en ny variabel upp
- Formfaktorn, Φ , dyker upp i materialindex

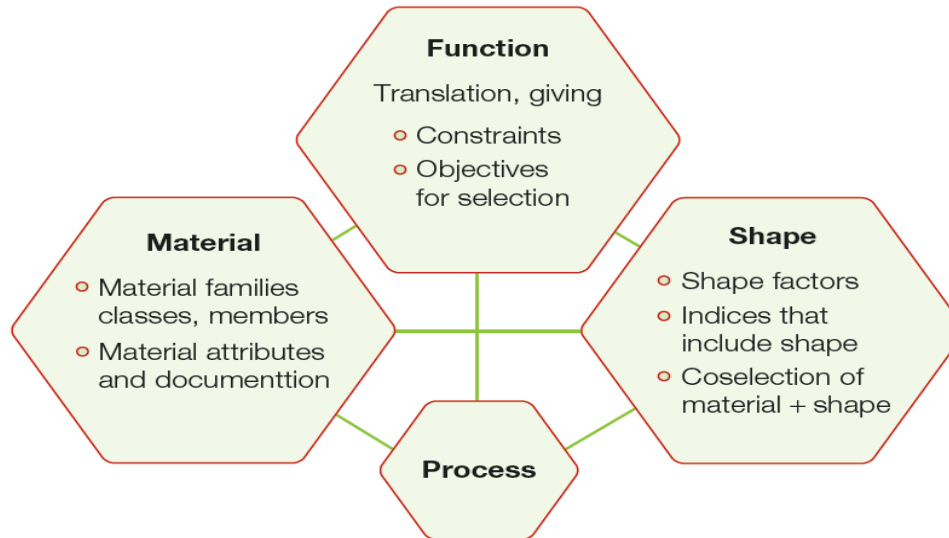

Figure 9.1

Formfaktorn, Φ

- Mekanisk effektivitet uppnås genom att kombinera material med form
- Formen karakteriseras av en dimensionslös formfaktor, Φ

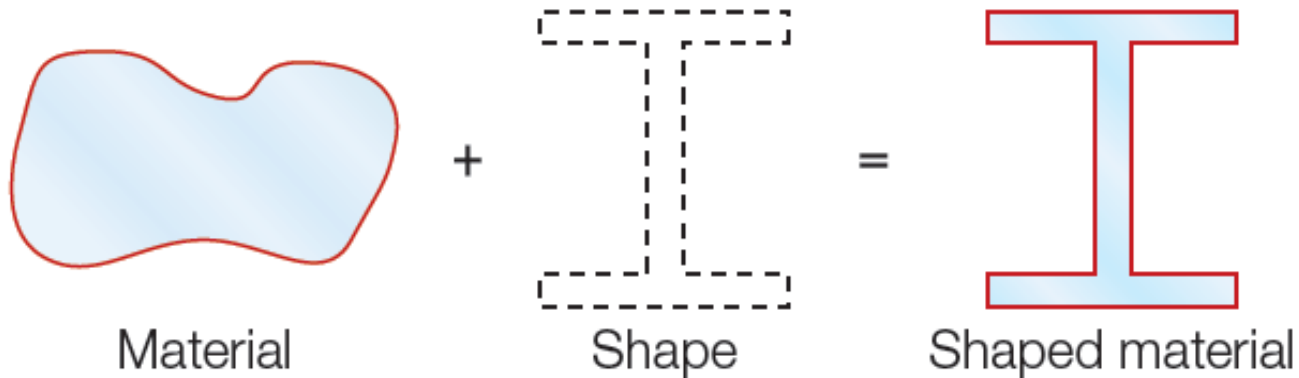

Figure 9.2

Optimal form beror på belastningen

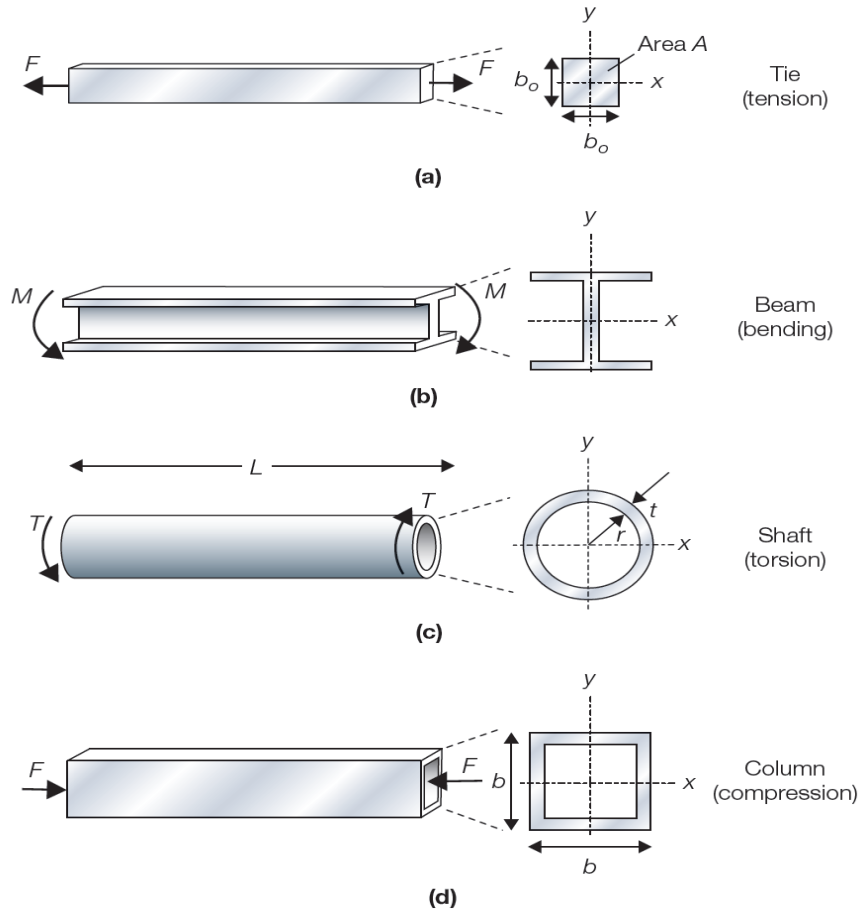

Figure 9.3

Elastisk böjning av balkar

- Bøjstyvheten hos en balk är proportionell mot EI
- Vi vill öka I utan att öka A
- Formfaktorn, $\Phi = \frac{I}{I_0}$
- En kvadrat är referensform

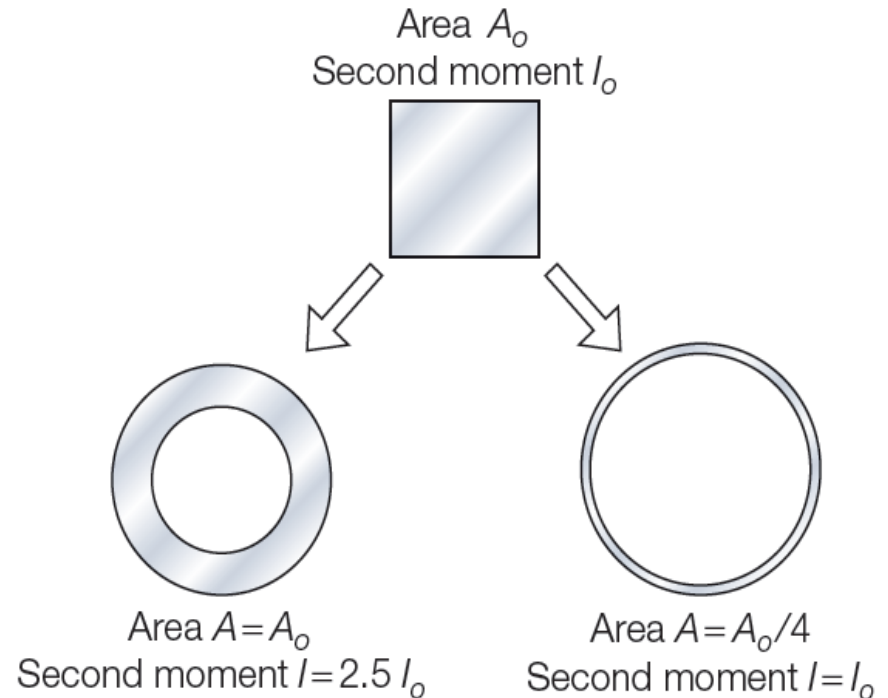
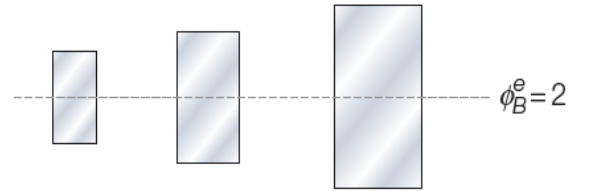
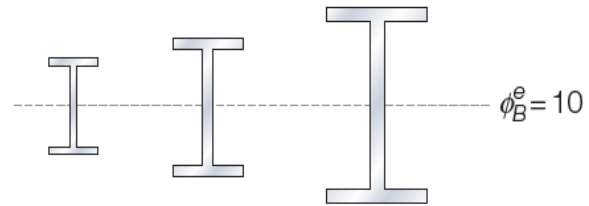

Figure 9.4

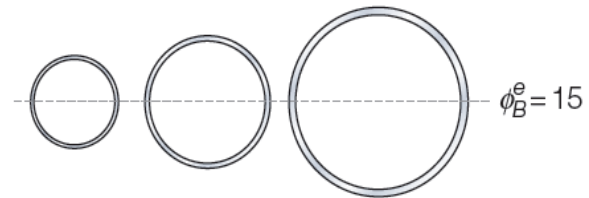
Formfaktor för olika former

(a)

(b)

(c)

Figure 9.5

Formfaktor för olika tvärsnitt

Table 9.3 Shape-efficiency Factors

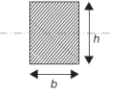
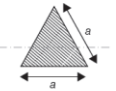
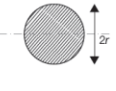
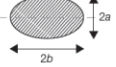
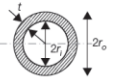
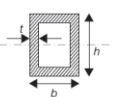
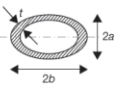
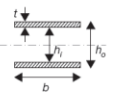
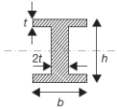
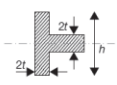
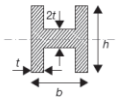
Section Shape	Bending Factor ϕ_B^e	Torsional Factor ϕ_T^e	Bending Factor ϕ_B^f	Torsional Factor ϕ_T^f
	$\frac{h}{b}$	$2.38 \frac{h}{b} (1 - 0.58 \frac{b}{h}) (h > b)$	$(\frac{h}{b})^{0.5}$	$1.6 \sqrt{\frac{b}{h}} \frac{1}{(1 + 0.6 \frac{b}{h})} (h > b)$
	$\frac{2}{\sqrt{3}} = 1.15$	0.832	$\frac{3^{1/4}}{2} = 0.658$	0.83
	$\frac{3}{\pi} = 0.955$	1.14	$\frac{3}{2\sqrt{\pi}} = 0.846$	1.35
	$\frac{3}{\pi} \frac{a}{b}$	$\frac{2.28 ab}{(a^2 + b^2)}$	$\frac{3}{2\sqrt{\pi}} \sqrt{\frac{a}{b}}$	$1.35 \sqrt{\frac{a}{b}} (a < b)$
	$\frac{3}{\pi} (\frac{r}{t}) (r \gg t)$	$1.14 (\frac{r}{t})$	$\frac{3}{\sqrt{2\pi}} \sqrt{\frac{r}{t}}$	$1.91 \sqrt{\frac{r}{t}}$
	$\frac{1}{2} \frac{h}{t} \frac{(1 + 3b/h)}{(1 + b/h)^2} (h, b \gg t)$	$\frac{3.57 b^2 (1 - \frac{t}{h})^4}{th (1 + \frac{b}{h})^3}$	$\frac{1}{\sqrt{2}} \sqrt{\frac{h}{t}} \frac{(1 + \frac{3b}{h})}{(1 + \frac{b}{h})^{3/2}}$	$3.39 \sqrt{\frac{h^2}{bt}} \frac{1}{(1 + \frac{b}{h})^{3/2}}$
	$\frac{3}{\pi} \frac{a}{t} \frac{(1 + 3b/a)}{(1 + b/a)^2} (a, b \gg t)$	$\frac{9.12 (ab)^{5/2}}{t(a^2 + b^2)(a + b)^2}$	$\frac{3}{2\sqrt{\pi}} \sqrt{\frac{a}{t}} \frac{(1 + \frac{3b}{a})}{(1 + \frac{b}{a})^{3/2}}$	$5.41 \sqrt{\frac{a}{t}} \frac{1}{(1 + \frac{b}{a})^{3/2}}$
	$\frac{3}{2} \frac{h^2}{bt} (h, b \gg t)$	-	$\frac{3}{\sqrt{2}} \frac{h_0}{\sqrt{bt}}$	-

Table 9.3 continued

Section Shape	Bending Factor ϕ_B^e	Torsional Factor ϕ_T^e	Bending Factor ϕ_B^f	Torsional Factor ϕ_T^f
	$\frac{1}{2} \frac{h}{t} \frac{(1 + 3b/h)}{(1 + b/h)^2} (h, b \gg t)$	$1.19 (\frac{t}{b}) \frac{(1 + \frac{4h}{b})}{(1 + \frac{h}{b})^2}$	$\frac{1}{\sqrt{2}} \sqrt{\frac{h}{t}} \frac{(1 + \frac{3b}{h})}{(1 + \frac{b}{h})^{3/2}}$	$1.13 \sqrt{\frac{t}{h}} \frac{(1 + \frac{4h}{b})}{(1 + \frac{h}{b})^{3/2}}$
	$\frac{1}{2} \frac{h}{t} \frac{(1 + 4bt^2/h^3)}{(1 + b/h)^2} (h, b, t)$	$0.595 (\frac{t}{h}) \frac{(1 + \frac{8b}{h})}{(1 + \frac{b}{h})^2}$	$\frac{3}{4} \sqrt{\frac{h}{t}} \frac{(1 + \frac{4bt^2}{h^3})}{(1 + \frac{b}{h})^{3/2}}$	$0.565 \sqrt{\frac{t}{h}} \frac{(1 + \frac{8b}{h})}{(1 + \frac{b}{h})^{3/2}}$
	$\frac{1}{2} \frac{h}{t} \frac{(1 + 4bt^2/h^3)}{(1 + b/h)^2} (h, b \gg t)$	$1.19 (\frac{t}{h}) \frac{(1 + \frac{4b}{h})}{(1 + \frac{b}{h})^2}$	$\frac{3}{4} \sqrt{\frac{h}{t}} \frac{(1 + \frac{4bt^2}{h^3})}{(1 + \frac{b}{h})^{3/2}}$	$1.13 \sqrt{\frac{t}{h}} \frac{(1 + \frac{4b}{h})}{(1 + \frac{b}{h})^{3/2}}$

Formfaktorer för olika strukturer

Styv design

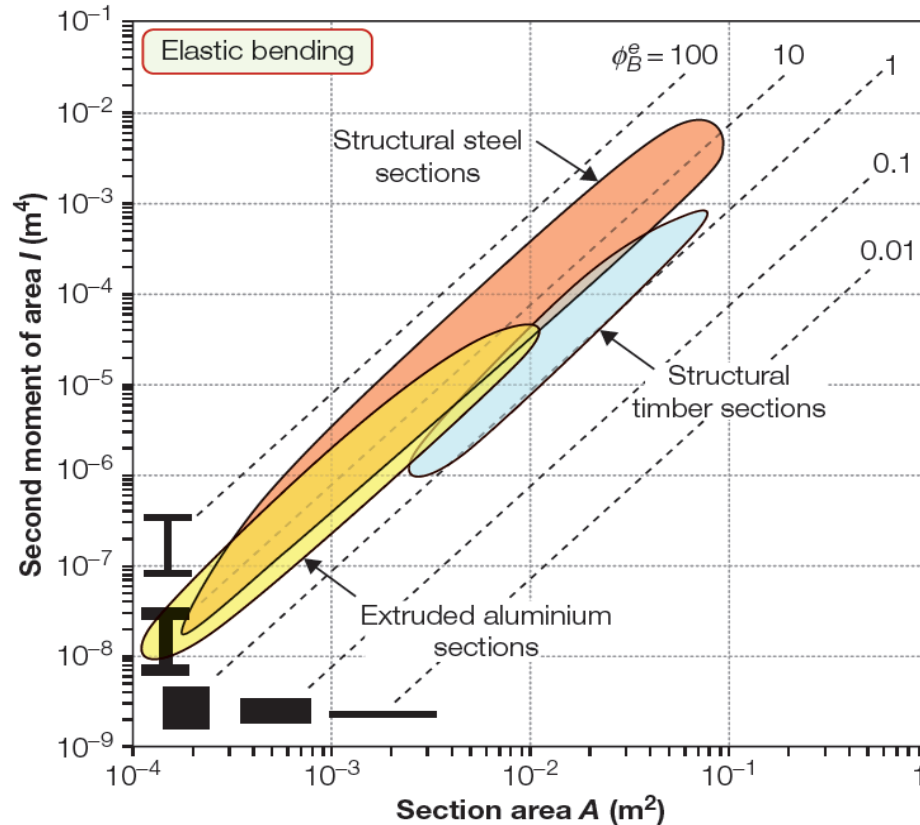

Figure 9.6

Formfaktorer för olika strukturer

Stark design

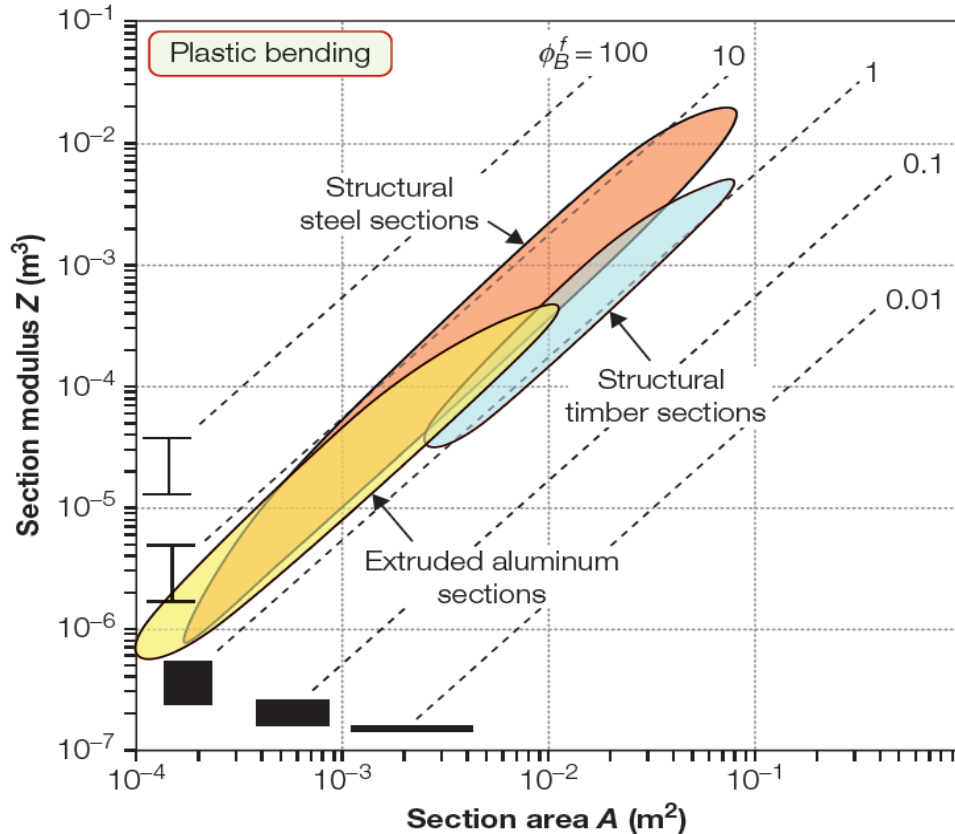

Figure 9.7

Empiriska gränser för formfaktorn

Table 9.4 Empirical Upper Limits for the Shape Factors

ϕ_B^e , ϕ_T^e , ϕ_B^f , and ϕ_T^f

Material	$(\phi_B^e)_{\max}$	$(\phi_T^e)_{\max}$	$(\phi_B^f)_{\max}$	$(\phi_T^f)_{\max}$
Structural steel	65	25	13	7
6061 aluminum alloy	44	31	10	8
GFRP and CFRP	39	26	9	7
Polymers (e.g., nylons)	12	8	5	4
Woods (solid sections)	5	1	3	1
Elastomers	< 6	3	–	–

Jämförelse av sektioner i stål, aluminium och trä för en styv design

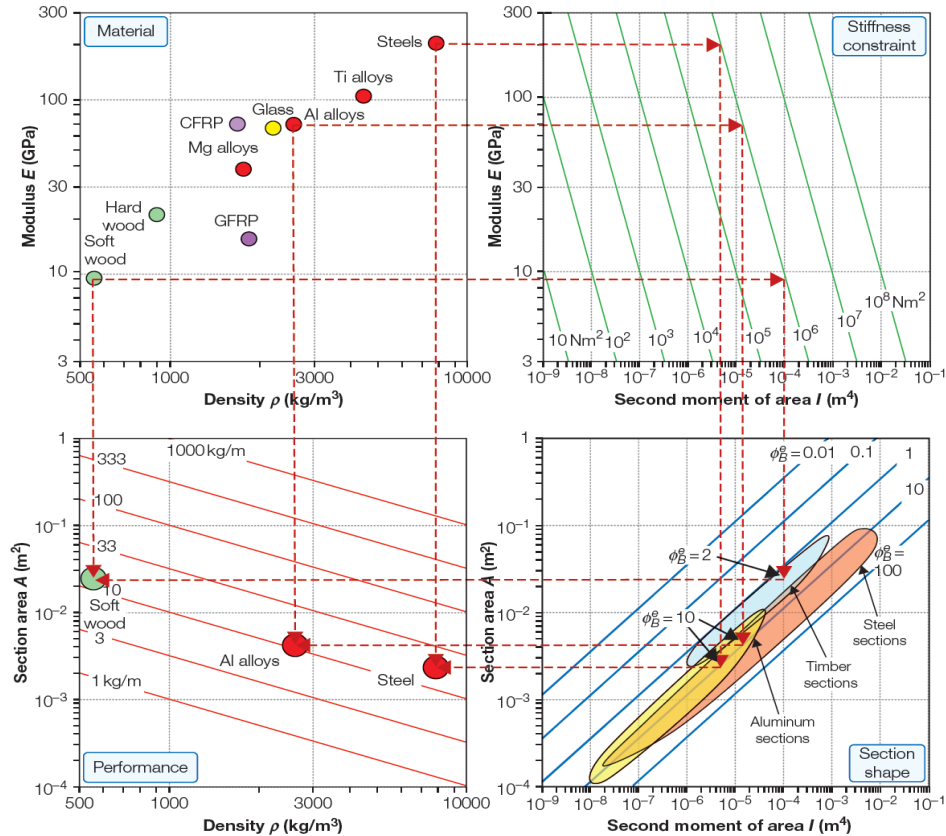

Figure 9.11

4-kvadrantgraf för stark design

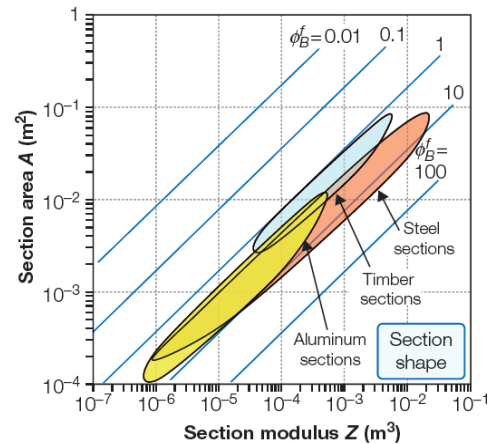
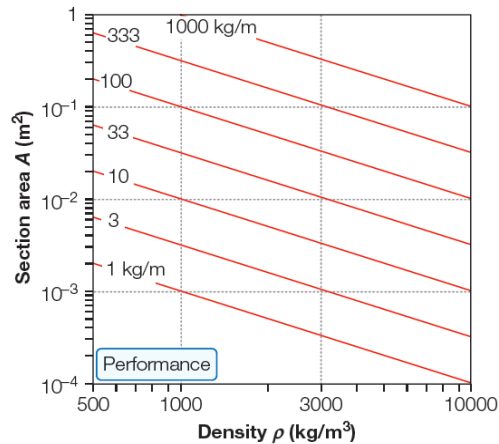
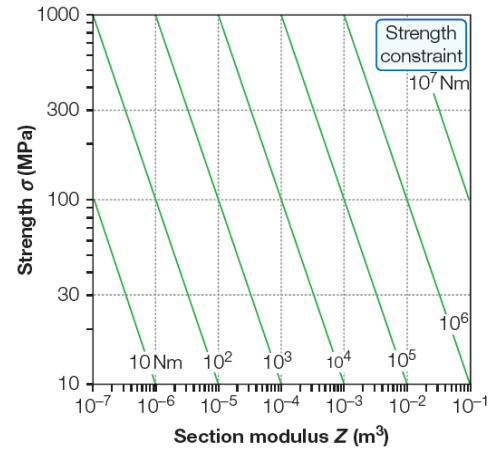
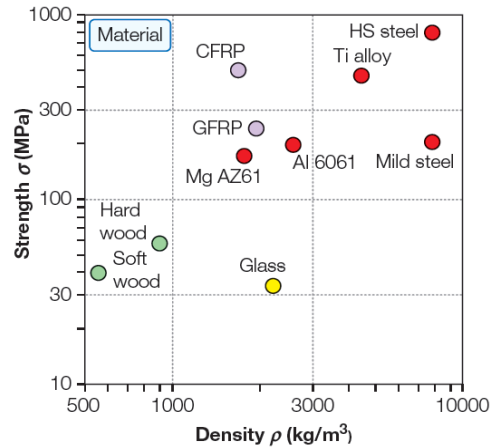

Figure 9.12

Materialindex som inkluderar form

- Styv och lätt balk:

$$M_1 = \frac{(\phi_B^e E)^{1/2}}{\rho}$$

- Styv och lätt axel:

$$M_2 = \frac{(\phi_T^e E)^{1/2}}{\rho}$$

- Stark och lätt balk:

$$M_3 = \frac{(\phi_B^f \sigma_f)^{2/3}}{\rho}$$

- Stark och lätt axel:

$$M_4 = \frac{(\phi_T^f \sigma_f)^{2/3}}{\rho}$$

Val av material och form för en lätt och styv eller stark balk

Table 9.5 Selection of Material and Shape for a Light, Stiff Beam

Material	ρ (Mg/m ³)	E (GPa)	ϕ_B^e	$E^{1/2}/\rho$	$(\phi_B^e E)^{1/2}/\rho$
1020 steel	7.85	205	20	1.8	8.2
6061-T4 Al	2.7	70	15	3.1	12.0
GFRP (isotropic)	1.75	28	8	2.9	8.5
Wood (oak)	0.9	13.5	2	4.1	5.8

Table 9.6 Selection of Material and Shape for a Light, Strong Beam

Material	ρ (Mg/m ³)	σ_f (MPa)	ϕ_B^f	$\sigma_f^{2/3}/\rho$	$(\phi_B^f \sigma_f)^{2/3}/\rho$
1020 steel, normalized	7.85	330	5	6.1	17.8
6061-T4 Al	2.7	110	4	8.5	21.4
GFRP SMC (isotropic)	2.0	80	3	9.3	19.3
Wood (oak), along grain	0.9	50	1.5	15	19.7

Paus

- En liten bensträckare

Fallstudier: Material och form

Materialindex som inkluderar form

Table 10.1 Indices with Shape: Stiffness- and Strength-limited Design at Minimum Weight

Component Shape, Loading, and Constraints	Stiffness-limited Design*	Strength-limited Design*
Tie (tensile member) Load, stiffness, and length specified, section-area free	$\frac{E}{\rho}$	$\frac{\sigma_f}{\rho}$
Beam (loaded in bending) Loaded externally or by self-weight, stiffness, strength and length specified, section area and shape free	$\frac{(\phi_B^e E)^{1/2}}{\rho}$	$\frac{(\phi_B^f \sigma_f)^{2/3}}{\rho}$
Torsion bar or tube Loaded externally, stiffness, strength, and length specified, section area and shape free	$\frac{(\phi_T^e E)^{1/2}}{\rho}$	$\frac{(\phi_T^f \sigma_f)^{2/3}}{\rho}$
Column (compression strut) Collapse load by buckling or plastic crushing, strength and length specified, section area and shape free	$\frac{(\phi_B^e E)^{1/2}}{\rho}$	$\frac{\sigma_f}{\rho}$

* The shape factors ϕ_B^e and ϕ_B^f are for bending; ϕ_T^e and ϕ_T^f are for torsion. For minimum cost design, replace ρ by $C_m \rho$ in the indices.

Framgaffel till en tävlingscykel

Table 10.4 Design Requirements for Bicycle Forks

Function	Bicycle forks
Constraints	Must not fail under design loads—a strength constraint Length specified
Objective	Minimize mass
Free variables	Choice of material Section shape

$$M_2 = \frac{(\phi_B^f \sigma_f)^{2/3}}{\rho}$$

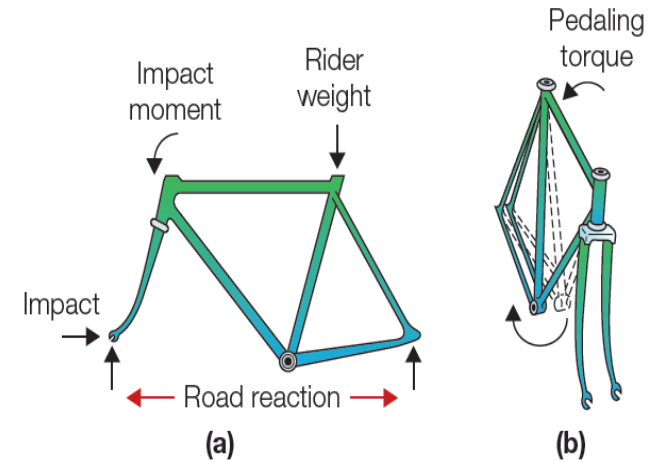
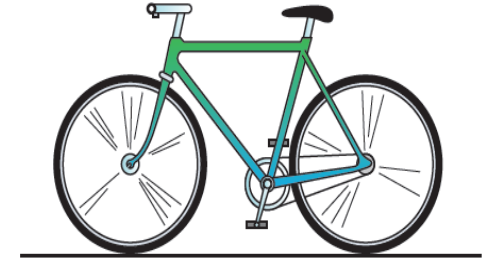

Figure 10.3

Val av material till framgaffeln

Table 10.5 Material for Bicycle Forks

Material	Strength σ_f (MPa)	Density ρ (kg/m ³)	Shape Factor ϕ_B^f	Index* $\sigma_f^{2/3}/\rho$ (MPa) ^{2/3} /(Mg/m ³)	Index M_2^* $(\phi_B^f \sigma_f)^{2/3}/\rho$ (MPa) ^{2/3} /(Mg/m ³)
Spruce (Norwegian)	75	450	1.5	<u>39</u>	51
Bamboo	70	700	2.2	24	41
Steel (Reynolds 531)	880	7,850	7.5	12	46
Alu (6061-T6)	250	2,700	5.9	15	49
Titanium 6%Al-4%V	950	4,420	5.9	22	72
Magnesium AZ 61	165	1,810	4.25	17	45
CFRP	375	1,550	4.25	33	<u>87</u>

* The values of the indices are based on mean values of the material properties.